

Σκέψεις για την ιερατική κλίση

Ο Κύριος μᾶς παρέδωσε τό μυστήριο τῆς ἱερωσύνης ὀρίζοντας νά τελεῖται μέν ἐπί τῆς γῆς ἀλλά νά ἔχει «τάξιν ἐπουρανίων πραγμάτων» ὅπως ὠραῖα τό διατύπωσε ὁ ἱερός Χρυσόστομος. Οἱ Πατέρες μας στή συνέχεια ἀγωνίσθηκαν γιά νά κρατήσουν ἀλώβητη αὐτή τῆ θεανθρώπινη ἰσορροπία, ἔτσι ὥστε νά «ἐνεργεῖται τό μυστήριον τῆς Αὐτοῦ ἐνανθρωπήσεως ἀεὶ καί ἐν πᾶσι», κατά τήν μνημειώδη ἔκφραση τοῦ Ἁγίου Μαξίμου.

Ἡ θεανθρώπινη ἰσορροπία αὐτή διαταράσσεται ὁμως ὅταν λησμονοῦμε ἢ παραθεωροῦμε τήν προσωπικότητα τοῦ κληρικοῦ, τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο λειτουργεῖ τό ἐκκλησιαστικό μας σῶμα, τίς συνθήκες ὑπό τίς ὁποῖες ἀσκεῖται τό λειτούργημα τῆς ἱερωσύνης καί γενικά ὅλους ἐκείνους τούς παράγοντες πού διαμορφώνουν τό ἀνθρώπινο πλαίσιο τοῦ μυστηρίου αὐτοῦ. Τότε ἡ ἐκκλησιαστική μας νοοτροπία διολισθαίνει πρὸς ἕναν ἄτυπο μονοφυσιτισμό, τελικό θῦμα τοῦ ὁποίου εἶναι τόσο ὁ κληρικός ὅσο καί ὁ λαϊκός ὁ ὁποῖος ποιμαίνεται ἀπό αὐτόν. Μερικές φορές, μάλιστα, τα σφάλματα δεν διαπράττονται μόνο ἐξ αἰτίας κάποιας ἐσφαλμένης νοοτροπίας, ἀλλά λόγω ἀπλής ἀδιαφορίας καὶ ἀναισθησίας, ὅπως συχνά γίνεται με χειροτονίες πρόχειρες καὶ βεβιασμένες, οἱ ὁποῖες ἰσοδυναμοῦν με ἐκκλησιαστικά ἐγκλήματα καὶ παράγουν δραματικές συνέπειες στο μέλλον.

Τα παραπάνω συνεπάγονται ὅτι ἀπαιτεῖται μια φροντίδα τῆς ιερατικῆς κλίσης, τῆς ἐπιθυμίας δηλαδή τοῦ ἀνθρώπου νὰ διακονήσῃ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸν κόσμον ὡς κληρικός, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν προσοχή πὺ οφείλει νὰ δίνεται καὶ στο σκέλος τῆς κλήσης ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Με ἄλλα λόγια, δεν εἶναι ἀξιόπιστη κάθε ιερατικῆ κλίση, δεν ἐκφράζει τὸ βαθύτερο εἶναι καὶ τὸ πραγματικό συμφέρον τοῦ ἀνθρώπου. Μερικές φορές ἐνδέχεται νὰ πρόκειται γιὰ ἀπλό ἐνθουσιασμό, διάθεση γιὰ μίμηση ἐνὸς κληρικοῦ-προτύπου, ἐπιθυμία γιὰ ναρκισσιστικὴ ἐξύψωση ὑπεράνω τῶν λαϊκῶν καὶ ἀπόλαυση τοῦ σεβασμοῦ τους, ἀπόδραση ἀπὸ εὐθύνες τῆς ζωῆς καὶ

καταφυγή σε ένα 'προστατευμένο' μέρος, φιλοδοξία αναρριχήσεως τύπου «καριέρας» και πολλά άλλα. Εξ άλλου, ακόμη και όταν πρόκειται για γνήσια ανιδιοτελή επιθυμία διακονίας, δεν προετοιμάζεται πάντοτε ο υποψήφιος όπως πρέπει, εννοώντας εδώ την ψυχολογική του ωρίμανση, την ορθή επιλογή συζύγου, την πνευματική πρόοδο.

Οι ετεροδοξοί χριστιανοί, ρωμαιοκαθολικοί και προτεστάντες, από αρκετές δεκαετίες έχουν ασχοληθεί συστηματικά με την μελέτη των ψυχολογικών προϋποθέσεων του υποψηφίου αλλά και του χειροτονημένου κληρικού. Αν ο κλήρος τους συνεχίζει να παρουσιάζει προβλήματα, τα οποία συχνά οδηγούν σε σκάνδαλα, αυτό οφείλεται σε άλλους λόγους, κυρίως θεολογικούς, οι οποίοι έχουν οδηγήσει τον χριστιανισμό της Δύσης σε παρακμή. Φρονώ ότι ο ορθόδοξος κόσμος, με τον πλούτο της θεολογίας που διαθέτει, είναι αναγκαίο να σπουδάσει τα πορίσματα στα οποία οι ετερόδοξοι αδελφοί μας κατέληξαν και να ωφεληθή από τον μόχθο τους, εμπλουτίζοντάς τα με την ορθόδοξη σφραγίδα.

Για να έχει μια ιερατική κλίση υγιά πορεία χρειάζεται να συνοδεύεται από διαρκή προσπάθεια για αυτογνωσία και προσωπική εξέλιξη, πνευματική και ψυχολογική, φυσικά και μετά την χειροτονία. Μια αφελής όσο και επικίνδυνη αντίληψη που κυριαρχεί σε πολλούς είναι ότι το δώρο της χειροτονίας καλύπτει στη συνέχεια όλη την ανωριμότητα, την άγνοια, την αμέλεια, την αδιαφορία. Ο άγιος Ισίδωρος ο Πηλουσιώτης εδώ είναι κατηγορηματικός:

"Τούς δέ ἐπιτηδῆσαι αὐτῇ τολμήσαντας... αἰτιατέον... ὅτι τὴν φέρουσιν ὁδὸν ἐπὶ τῇ λειτουργίᾳ παριδόντες, καὶ τὴν ὀσιωτάτην καὶ εὐαγεστάτην ἐν πολλῷ χρόνῳ φιλαρέτων πόνων ὑπομονὴν ἀτιμάσαντες, θεσμούς τε καὶ τὰς ἄλλας ἀγιαστείας τὰς ὑπὸ τῆς ὀρθῆς πολιτείας παρωσάμενοι, ἀποχρῶσαν ἐνόμισαν ἑαυτοῖς τὴν χειροτονίαν· δι' ἣν καὶ μόνην ἐναβρυνόμενοι, κατὰ τῶν ὀρθῶς βιούντων ἐπιφύονται" (ἐπιστολὴ Δωροθέῳ λαμπροτάτῳ, 5, 379, P.G. 78, 1553).

Σὲ αὐτὸ τὸ ἀπόσπασμα ὁ ἅγιος Ἰσίδωρος προβαίνει σὲ δύο διαπιστώσεις.

Κατ' ἀρχήν ἐπισημαίνει πώς υπάρχουν κληρικοί πού ἔφθασαν στήν ἱερωσύνη ὄχι διά τῆς κανονικῆς ὁδοῦ. Ὡς τέτοια ὀρίζει τήν ἐν ὑπομονῇ καί προσωπικῶ ἀγιασμῶ προετοιμασία γιά τό συγκλονιστικό γεγονός τῆς ἱερωσύνης. Δυστυχῶς, λέγει, υπάρχουν κάποιοι πού παραμερίζουν ὅλα αὐτά καί χωρίς σεμνότητα καί φόβο Θεοῦ "ἐπιπηδοῦν" στό ἅγιο βῆμα. Αἰσθάνονται ὅτι μόνη ἡ χειροτονία τούς ἀρκεῖ. Κατά κάποιο τρόπο βλέπουν τό γεγονός τῆς ἱερωσύνης μηχανικά καί μαγικά.

Ἡ δεύτερη διαπίστωση εἶναι ἀκόμη πιό θλιβερή. Ὁ ἱερός πατήρ συμπεραίνει ἀπό τήν πείρα του ὅτι ὅσοι συμπεριφέρθηκαν ἔτσι, ὄχι μόνο καμαρώνουν γιά τό ἀξίωμα πού ἔλαβαν, ἀλλά καί στρέφονται μέ τήν συμπεριφορά τους ἐναντίον ὄσων κληρικῶν ζοῦν ὀρθό βίο. Τήν πολιτεία τους τήν διακρίνουν ὑπερηφάνεια καί περιφρόνηση, ἀκόμη καί ἐπιθετικότητα. Φυσικό αὐτό, ἀφοῦ οἱ κληρικοί μέ ἐνάρετη ζωή πού ζοῦν δίπλα τους, ἀποτελοῦν ἕναν διαρκῆ ἔλεγχο γιά τήν συνείδησή τους. Πρέπει, λοιπόν, νά φιμωθῇ ἡ συνείδηση στό πρόσωπο τῶν ἐναρέτων καί ταπεινῶν κληρικῶν.

Συμπεραίνουμε ἀπό τά παραπάνω ὅτι τό χωρίο αὐτό ἐγγίζει δύο κατηγορίες κληρικῶν. Κατ' ἀρχήν ἔχουμε τούς ἀμιγῶς "ἐπαγγελματίες", ὄσους δηλαδή ἐπεδίωξαν τήν ἱερωσύνη ψυχρά καί ὑπολογιστικά, εἴτε γιά τά χρήματα εἴτε γιά τή δόξα τοῦ ἐπισκοπικοῦ βαθμοῦ. Αὐτοί θεωροῦν περιττή τή πνευματική ζωή καί μερικές φορές εἰρωνεύονται ὄσους ζοῦν μέ φόβο Θεοῦ. Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά ἔχουμε τούς κληρικούς πού διαθέτουν κάποια ἐσωτερική φλόγα, ἀλλά ὄχι τόση ὥστε νά τούς προφυλάξῃ ἀπό τό νά θεωρήσουν τή χειροτονία ἀρκετή. Ἔτσι συμπεριφέρονται σάν νά κατέκτησαν τήν πνευματικότητα καί τή σοφία μόλις ἔγιναν κληρικοί, χωρίς διάθεση νά καταβάλουν τόν ἀπαιτούμενο κόπο. Καί στίς δύο περιπτώσεις πρόκειται γιά "ὑβρίν" μέ τήν ἔννοια τῆς θρασείας οἰκειοποιήσεως τῶν δωρεῶν τῆς Θεῆας Χάριτος.

Βέβαια αὐτοί οἱ κληρικοί χειροτονήθηκαν ἀπό κάποιους ἐπισκόπους καί ἔλαβαν συμμαρτυρία ἀπό κάποιους πνευματικούς. Ἀντιλαμβανόμαστε λοιπόν το μέγεθος της

ευθύνης, το πόσο φοβερό και υπεύθυνο είναι τό ἔργο αὐτό και πόση λεπτότητα ἀπαιτεῖ, ἔτσι ὥστε οὔτε ὁ κληρικός νά ζημιωθῆ πνευματικά οὔτε ὁ λαός τοῦ Θεοῦ νά σκανδαλίζεται!

Μια παρατήρηση του αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου είναι αρκετά ελπιδοφόρα:

"Ὅταν τις προθυμίαν ἔχη και σπουδήν, δοθήσεται αὐτῷ και τά παρα τοῦ Θεοῦ ἅπαντα. Ὅταν δέ τούτων κενός ἦ και τά παρ' ἑαυτοῦ μή εἰσφέρῃ, οὔδέ τά παρα τοῦ Θεοῦ δίδονται" (ὁμιλία εἰς τό κατά Ματθαῖον, με', 1, P.G. 58, 471). Τό μικρό αὐτό ἀπόσπασμα περικλείει ὁλόκληρο τό σκεπτικό τῆς παραβολῆς τῶν ταλάντων: ἐκεῖνος πού ἐργάσθηκε πνευματικά, θά ἐνισχυθῆ ἀπό τόν Θεό ἐπί πλέον. Ὅποιος ἀδιαφόρησε, θά μείνη γυμνός τῆς Χάριτος.

Με ἄλλα λόγια, τά μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας δέν ἐνεργοῦν μαγικά και αὐτόματα. Ὑπηρετοῦν τό κυρίως μυστήριο πού εἶναι ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, τό ὁποῖο ἀποτελεῖ καρπό συνεργασίας Θεοῦ και ἀνθρώπου. Ἀπό τήν ἀνθρώπινη πλευρά ἐνεργεῖ ἡ προαίρεση, τό αὐτεξούσιο, αὐτό τό κορυφαῖο δῶρο τοῦ Θεοῦ. Ἐτσι και ἡ ἱερατική διακονία συνιστᾶ μία ἀπό τίς πιό εὐλογημένες περιοχές συναντήσεως ἀνθρώπινης ἀγαπητικῆς προαιρέσεως και Θείας Ἀγάπης.

Ὁ καλός Θεός ἀποφάσισε, μέ τήν ἀνεξιχνίαστη σοφία Του, οἱ ἄνθρωποι νά ποιμαίνονται ἀπό ἀνθρώπους. Τό ἔργο αὐτό εἶναι τόσο ἱλιγγιῶδες ὥστε κάθε ἀνθρώπος ἀναπόφευκτα θά δείλιαζε μπροστά του. Γιά νά ἐνισχύσει τήν ἀδυναμία μας και νά ἀναθαρρήσουμε στήν ἐξάσκηση αὐτῆς τῆς ἀγάπης, ὁ Κύριος μᾶς ὑπενθυμίζει: "και ἰδού ἐγώ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τάς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος" (Ματθ. 28, 20). Δηλαδή, "κάνετε σεῖς αὐτά πού μπορεῖτε κι ἐγώ θά συμπληρώσω τά ὑπόλοιπα πού δέν μπορεῖτε".

Αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ κληρικός ἀγωνίζεται νά παραμερίσει τήν ἐμπαθῆ ἀτομικότητά του και νά ἐκφράσει τό καθολικό φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας. Ἄν δέν τό πράξει, δέν θά παρέμβει γιά νά τόν διορθώσει ἡ Χάρις του Θεοῦ. Γι' αὐτό ἄλλωστε και βλέπουμε τόσα προβλήματα στήν ποιμαντική καθοδήγηση και στό κήρυγμα. Διότι ἡ ραθυμία μας ἔγινε αἰτία νά μὴν

ἀξιοποιήσουμε τή Χάρη τῆς ἱερωσύνης, ἀλλά νά Τήν βεβηλώνουμε χρησιμοποιώντας την ὡς πρόσχημα. Ἀντίθετα, συνεργαζόμενοι μέ τήν Θεία Χάρη ἐπιτρέπουμε τήν φανέρωση καί δράση Της στόν κόσμο.

Σε ὅσους επιχειρηματολογούν ἐναντίον της συνεχούς προσπάθειας αυτογνωσίας ἀλλά και επιστημονικής διερεύνησης της ιερατικής κλίσης, στο ὄνομα δήθεν της Θείας Χάριτος, μια ἀπάντηση του Ἀγίου Γρηγορίου του Θεολόγου εἶναι χαρακτηριστική:

«Ἄλλά οἱ τελῶνες καί οἱ ψαράδες θά μοῦ ἔλθουν εὐαγγελιστές, πού ἐνῶ ἦταν φτωχοί στίς γνώσεις ψάρεψαν τόν κόσμο μέ τό ἀπλό κήρυγμά τους, καί ἔπιασαν τούς σοφούς μέσα στά δίχτυα τους γιά νά γίνῃ μεγαλύτερο τό θαῦμα τοῦ λόγου τους. Τό ἔχουν τοῦτο πρόχειρο στό στόμα τους οἱ πολλοί. Σ' αὐτούς θά μιλήσω σύντομα καί μέ πολλή σαφήνεια. Δῶσε μου τήν πίστη ἑνός ἀπό τούς ἀποστόλους· νά μήν ἔχη χρήματα, νά μήν ἔχη κρεμάσει σακίδιο, νά εἶναι χωρίς ραβδί, μισόγυμνος, σχεδόν ξυπόλητος, νά μήν τόν μέλη τό αὔριο, πλούσιος σ' ἐλπίδες μόνο, μήτε πρόθυμος σ' ὀμιλία κυνηγός δόξας ἀπό λόγους, νά μήν πιστεύῃ στή δύναμη τῆς κολακείας, μήτε νά ἀσχολῆται μέ λόγους ἄσχετους. Ἄς εἶναι ἕνας ἀπ' αὐτούς καί θά δεχθῶ τά πάντα, τόν ἄτεχνο στή γλῶσσα, τόν ἄξεστο, τόν ταπεινῆς γενιᾶς, τόν βοῖδολάτη· τό ἦθος θά σκεπάζῃ ὅλα τά ψεγάδια. Ἄς εἶσαι ἕνας ἀπ' αὐτούς καί ἄς ψαρεύῃς βατράχους, ἔπειτα θά σέ παραδώσουμε στούς χορούς τῶν ἀγγέλων. Ἐνα λοιπόν δῶσε μου· θέλεις νά καθαρῶς ἀπό δαιμόνια; ν' ἀπαλλάξῃς ἀπό λέπρα; ν' ἀναστήσῃς ἀπό τάφο; νά λάβῃ ὁ παράλυτος τό στέριωμα τῶν μελῶν του; Βάλε τό χέρι σου στόν ἄρρωστο καί πάει ἡ ἀρρώστεια. Ἔτσι θά μέ πείσῃς νά καταδικάσω τόν λόγο... Πῶς φθονεῖς, λοιπόν, τόν λόγο σ' αὐτούς πού τόν ἀναζητοῦν; (Ἐπη ἱστορικά, Β', Α', ιβ', ΕΠΕ 10, 182- 186).

Στό χρυσοστομικό πατερικό ἀπόσπασμα εἶδαμε νά ἀπορρίπτεται ὁ ἐφησυχασμός ὁ δήθεν ἐν ὀνόματι τῆς Θείας Χάριτος πού ὅλα τά θεραπεύει καί τά συμπληρώνει. Στό θαυμάσιο ποιητικό αὐτό κείμενο παρατηροῦμε τώρα τόν ἅγιο

νά απογυμνώνη κάποιους από τὰ προσχήματα πού διατύπωναν προκειμένου ν' απορρίψουν τή γνώση, τή σπουδή, τόν λόγο, τήν προετοιμασία.

Τό παράδειγμα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κατά τήν Πεντηκοστή, καθώς και οι χαρισματικές εκφράσεις κάποιων συγχρονων γεροντάδων, εἶναι πραγματικά ἐντυπωσιακές καί εὐλογα ὠθούν κάποιους κληρικούς νά θέλουν νά τούς μοιάσουν. Νά ἀποκτήσουν, δηλαδή, τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὰ ὁποῖα θά παραμερίσουν τήν ἄγνοιά τους καί θαυματουργικά θά τούς μετατρέψουν σέ κήρυκες τῆς ἀληθείας. Ὄμως, συχνά ο θεάρεστος αὐτός ζήλος εκτρέπεται προς αναζήτηση δικαιολογιῶν για την αποφυγή της επιστημονικής μορφώσεως. Οι ἅγιοι μετατρέπονται σε ἄλλοθι της οκνηρίας!

Οἱ κληρικοί αὐτοί ξεχνοῦν ὀρισμένα βασικά πράγματα. Κατ' ἀρχήν, δέν ζήτησαν οἱ ἴδιοι οἱ Ἀπόστολοι τὰ χαρίσματα, ἀλλά τούς τὰ ἔδωσε ὁ Θεός ἐπειδή ἔτσι ἔκρινε. Τό ἴδιο συνέβη καί μέ ὄλους τούς χαρισματούχους ἁγίους στήν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας. Ἔλαβαν τό χάρισμα ὡς εἰδική διακονία καί μέ τή συναίσθηση τῆς ἀναξιότητος, διαφορετικά ἢ ἐκζήτησή του ἀποβαίνει θράσος.

Δεύτερον, ἡ χαρισματική ζωή ἀπαιτεῖ καί ἀνάλογη πνευματική ὑποδομή. Στή συγκεκριμένη περίπτωση ὁ ἅγιος ἀναφέρει τήν πτωχεία, τήν ἐμπιστοσύνη στόν Θεό, τήν ξενιτεία, τήν ταπείνωση. Τίποτε ἀπό αὐτά δέν διαθέτουμε στό βαθμό πού περιγράφονται ἐδῶ. Ἀλλά καί ἂν κάποιος τὰ διαθέτει, τότε ἀκριβῶς γι' αὐτό τόν λόγο κρίνει τόν ἑαυτό του ἀνάξιο τῶν χαρισμάτων καί ἐργάζεται μέ σπουδή.

Εἰς τί ἔγκειται ἡ ἐργασία αὐτή; Ποιός εἶναι ὁ «λόγος» τοῦ ὁποίου τήν χρησιμότητα ὑποστηρίζει ὁ ἅγιος; Προφανῶς πρόκειται γιά θεολογική σπουδή, γιά πνευματικά ἀναγνώσματα, γιά προετοιμασία τοῦ κηρύγματος, γιά βελτίωση τῆς ὁμιλίας καί ἐπικοινωνίας, γιά μελέτη τῆς ἀνθρωπογνωσίας προκειμένου νά κατανοηθοῦν οἱ ἰδιαιτερότητες τοῦ κάθε πιστοῦ. Εἰδικά στην μπερδεμένη και πολύπλοκη εποχή μας εἶναι ἀδιανόητο ο ποιμένας να μην καταρτίζεται και ψυχολογικά, ὥστε να γνωρίσει καλύτερα

αθέατες πλευρές της προσωπικότητάς του καθώς και την ποικιλία των ποιμαιομένων του. Ὁ καλός ποιμένας ἀντλεῖ ἀπό παντοῦ στοιχεῖα πού θά τόν καταστήσουν καλύτερο συνομιλητή καί γνώστη τῆς θείας σοφίας καί τῆς ἀνθρωπίνης πραγματικότητος. Δέν ὑποτιμᾷ τίποτε μέ τήν ὑπεροψία τοῦ δῆθεν ἰσάξιου τῶν Ἀποστόλων, ἀλλά ἐργάζεται ταπεινά καί στόν γνωστικό τομέα προκειμένου νά καταστή εὐχρηστο σκεῦος στά χέρια τοῦ Ἀρχιποίμενος. Διαφορετικά, ἐπικαλεῖται τόν Θεό γιά νά καλύψη τήν ἀδιαφορία του καί τήν ἀπροθυμία του νά γνωρίσει καλύτερα τον εαυτό του.

Οἱ Πατέρες μας εἶναι τόσο ἰσορροπημένοι, ρεαλιστές, φιλόανθρωποι! Ἀναπνέουν τήν ἀτμόσφαιρα τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλά ταυτόχρονα ἀγκαλιάζουν μέ ἀγάπη καί σεβασμό τή γῆ. Αἰσθάνονται τήν ιερατική κλίση νά κινεῖται στον χώρο του θαύματος, ἀλλά ἐργάζονται σκληρά γιά νά πραγματοποιηθῇ αὐτό το θαῦμα μέ τή συνεργασία ὅλων των ἀνθρώπινων δυνάμεων καί προϋποθέσεων. Απομένει νά μιμηθούμε ὅλοι μας-ἐπίσκοποι, κληρικοί, υποψήφιοι- το ἦθος τους καί τή νοοτροπία τους.

π. Βασίλειος Θερμός